

**МАТЕРІАЛИ ДРУКУЮТЬСЯ
УКРАЇНСЬКОЮ, АНГЛІЙСЬКОЮ,
ПОЛЬСЬКОЮ ТА РОСІЙСЬКОЮ
МОВАМИ**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

*XII Міжнародної науково-
практичної конференції
молодих вчених, курсантів
та студентів*

*До 70-річчя
заснування університету*

**ПРОБЛЕМИ ТА
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ
СИСТЕМИ БЕЗПЕКИ
ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

Частина 2

Львів – 2017

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

д-р техн. наук **Рак Т.Є.** – головний редактор

д-р с.-г. наук **Кузик А.Д.** – заступник головного редактора

д-р техн. наук **Гащук П.М.**

д-р техн. наук **Гуліда Е.М.**

д-р техн. наук **Зачко О.Б.**

д-р техн. наук **Ковалишин В.В.**

д-р психол. наук **Кривошишина О.А.**

д-р техн. наук **Семерак М.М.**

д-р фіз.-мат. наук **Стародуб Ю.П.**

д-р фіз.-мат. наук **Таций Р.М.**

канд. техн. наук **Басов М.В.**

канд. екон. наук **Горбань В.Б.**

канд. техн. наук **Горностай О.Б.**

канд. геол. наук **Карабин В.В.**

канд. техн. наук **Кирилів Я.Б.**

канд. фіз.-мат. наук **Меньшикова О.В.**

канд. техн. наук **Пархоменко Р.В.**

канд. екон. наук **Повстин О.В.**

канд. техн. наук **Ренкас А.Г.**

канд. техн. наук **Рудик Ю.І.**

канд. психол. наук **Слободяник В.І.**

УДК 512.8

СКІНЧЕНІ ЛАНЦЮГОВІ ДРОБИ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Хомич І.

Стасюк М.Ф., канд. фіз.-мат. наук.

Львівський державний університет безпеки життєдіяльності

Ланцюгові дроби мають різноманітні застосування у фізиці, астрономії, геометрії, теорії чисел. В криптології ланцюгові дроби використовуються для генерування таємного ключа в *RSA* системі з відкритим ключем.

Нехай $\frac{a}{b}$ – раціональне число з додатним знаменником, тобто a, b – цілі числа. Застосуємо до чисел a і b алгоритм Евкліда, який найчастіше використовують для знаходження НСД(a, b). Маємо:

$$\begin{aligned} a &= bq_1 + r_2, & \frac{a}{b} &= q_1 + \frac{1}{\frac{b}{r_2}}, \\ b &= r_2q_2 + r_3, & \frac{b}{r_2} &= q_2 + \frac{1}{\frac{r_2}{r_3}}, \end{aligned} \quad (1)$$

$$r_{n-2} = r_{n-1}q_{n-1} + r_n, \quad \frac{r_{n-2}}{r_{n-1}} = q_{n-1} + \frac{1}{\frac{r_{n-1}}{r_n}},$$

$$r_{n-1} = r_nq_n, \quad \frac{r_{n-1}}{r_n} = q_n.$$

Тоді

$$\frac{a}{b} = q_1 + \frac{1}{q_2 + \frac{1}{q_3 + \dots + \frac{1}{q_n}}}. \quad (2)$$

Числа $q_1, q_2, \dots, q_n$ називаються *неповними остачами* послідовних поділів у алгоритмі Евкліда, а вираз (2) – *ланцюговим дробом* і позначається

$$\frac{a}{b} = [q_1, q_2, \dots, q_n] \quad (3)$$

Дроби

$$\delta_1 = q_1, \quad \delta_2 = q_1 + \frac{1}{q_2}, \quad \delta_3 = q_1 + \frac{1}{q_2 + \frac{1}{q_3}}, \quad \dots$$

називаються *підхідними дробами*. Для підхідних дробів $\delta_s = \frac{P_s}{Q_s}$, $s = 2, 3, \dots, n$, справджується рекурентна формула [1]

$$\frac{P_s}{Q_s} = \frac{q_s P_{s-1} + P_{s-2}}{q_s Q_{s-1} + Q_{s-2}}, \quad P_0 = 1, \quad Q_0 = 0, \quad P_1 = q_1, \quad Q_1 = 1. \quad (4)$$

Застосування. Для знаходження таємного ключа d в *RSA* системі з відкритим ключем потрібно розв'язати конгруенцію [1]

$$ed \equiv 1 \pmod{\varphi(pq)}.$$

Розв'язок такої конгруенції, яку можна записати, в загальному випадку, у вигляді $ax \equiv b \pmod{m}$, за умови, що a, b, m – цілі, $\text{НСД}(a, m) = 1$ – єдиний і подається у вигляді [1]

$$x \equiv (-1)^{n-1} P_{n-1} b \pmod{m}, \quad (5)$$

де $\frac{m}{a} = [q_1, q_2, \dots, q_n]$, а $\delta_{n-1} = \frac{P_{n-1}}{Q_{n-1}}$.

Приклад. Знайти інверсію числа 1710 за модулем 1997, тобто розв'язати конгруенцію $1710x \equiv 1 \pmod{1997}$.

Використовуючи (1), запишемо ланцюговий дріб для дробу $\frac{1997}{1710}$ у вигляді (3). Складемо таблицю чисельників підхідних дробів, використовуючи рекурентну формулу (4):

q_s		1	5	1	22	1	11
P_s	1	1	6	7	160	167	

Тоді за формулою (5) маємо:

$$x \equiv (-1)^5 167 \pmod{1997} \equiv -167 \pmod{1997} \equiv 1830 \pmod{1997}.$$

Отже інверсія числа 1710 за модулем 1997 дорівнює 1830.

Література:

1. Вербіцький О.В. Вступ до криптології / О.В.Вербіцький. – Львів.: ВНТЛ, 1998. – 246с.